

УДК 368.021.8

Фурсенко О.О.

здобувач вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні

Колісник О. П.

кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри обліку та консалтингу
Державний податковий Університет
м. Ірпінь, Україна

НЕДОЛІКИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасна податкова система України є важливим об'єктом вивчення для науковців і дослідників, оскільки вона має ключове значення для розвитку економічної та соціальної політики держави. Податкова система є основним інструментом фіскальної політики, що безпосередньо впливає на розподіл фінансових ресурсів в країні. Вона має здатність стимулювати економічну активність, але також може її стримувати, залежно від політики оподаткування. Крім того, податкова система відіграє вирішальну роль у формуванні доходів державного бюджету, що забезпечує фінансування важливих соціальних і економічних програм.

Функції податків як фінансової категорії безпосередньо впливають з основних функцій фінансів: розподільної та контрольної. Податки тісно пов'язані з розподільною функцією, оскільки здійснюють перерозподіл вартості, створеної у рамках валового національного продукту (ВНП), між державою та фізичними і юридичними особами. Водночас податки є інструментом централізації частини ВНП в державному бюджеті для забезпечення фінансування загальносуспільних потреб, що відповідає фіскальній функції. Вони відображають соціальне призначення податкової системи, сприяючи забезпеченню фінансування державних програм і послуг. З урахуванням цієї функції, податки повинні відповідати певним принципам: постійність – це надходження податків до бюджету постійно, в чітко встановлені строки, а не у вигляді разових платежів з невизначеними термінами; стабільність податкових законів – податкові закони повинні діяти довгостроково, понад 10 років, а не змінюватись через кожні 2-3 роки; рівномірність – за розподілом у територіальному розрізі; соціальна справедливість – надання податкових пільг соціально незахищеним, малозабезпеченим верствам населення [4].

Система оподаткування в Україні розвивалася протягом тривалого часу, однак вона досі залишається недосконалою та незавершеною. Постійні зміни й доповнення до законодавчих актів не тільки створюють неоднозначні ситуації, але й спричиняють нові суперечності та невідповідності в сучасній податковій системі країни. Ці зміни не завжди призводять до покращення ситуації, а, навпаки, можуть поглиблювати проблеми, що існують у сфері оподаткування, створюючи додаткові труднощі для платників податків та органів, що здійснюють контроль за їх виконанням. З огляду на це, реформування податкової системи потребує комплексного підходу, що враховує потреби економіки, а також принципи справедливості та ефективності.

Одним із значних недоліків сучасної системи оподаткування в Україні є велика кількість податків і зборів, більшість з яких мають надзвичайно низьку частку в загальному обсязі податкових надходжень. Це створює ситуацію, коли ці податки не забезпечують істотний внесок у наповнення державного бюджету, а скоріше стають додатковим тягарем, пов'язаним із витратами на їх адміністрування та стягнення.

Така ситуація не тільки знижує ефективність податкової системи, але й призводить до надмірного навантаження на підприємців та платників податків, які змушені витрачати ресурси на дотримання численних процедур, замість того щоб сприяти економічному розвитку країни. Для підвищення ефективності податкової системи необхідно оптимізувати кількість податків та зборів, зосереджуючи увагу на тих, що мають найбільший економічний

вплив [2].

Ще одним важливим недоліком сучасної системи оподаткування в Україні є часті випадки автоматичного блокування податкових накладних. Зокрема, згідно з п. 201.16 Податкового кодексу України, передбачено право на зупинення реєстрації податкової накладної чи розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних. Це може відбуватися на підставі та в порядку, визначених спеціальними нормативно-правовими актами, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України № 1165 від 11.12.2019 р. Така практика може створювати додаткові труднощі для платників податків, оскільки автоматичне блокування накладних часто супроводжується затримками у бізнес-процесах, а також спричиняє зайві витрати часу та ресурсів на вирішення питань, пов'язаних з розблокуванням. Це, в свою чергу, негативно позначається на ефективності діяльності підприємств і може призвести до порушення фінансової стабільності бізнесу [1].

У контексті цієї теми слід звернути увагу на скасування податкових пільг для бізнесу, яке відбулося в серпні 2023 року. Після початку повномасштабного вторгнення в квітні 2022 року уряд України вживав низку заходів для підтримки бізнесу, серед яких було введення податкових пільг. Одним із таких заходів стало зниження ставки єдиного податку до 2%, що дало підприємствам певну фінансову полегшення в складний період. Однак скасування цих пільг має вже відчутні негативні наслідки. Багато підприємців стикаються з ризиками, зокрема можливістю повернення фізичних осіб-підприємців до 2-ї групи або переходу компаній та фізичних осіб-підприємців на загальну систему оподаткування, якщо вони були створені в період дії пільг. Це створює додаткове навантаження на бізнес, зокрема у вигляді необхідності адаптації до нових умов оподаткування, що може негативно вплинути на їх фінансову стабільність та розвиток у майбутньому. Отже, сучасна податкова система України стикається з низкою важливих проблем, які значно ускладнюють її ефективність і мають негативний вплив на бізнес-середовище країни. По-перше, постійні зміни та доповнення до законодавчих актів призводять не лише до невизначеності, але й до ще більшої неузгодженості та протиріч у податковій системі. Це створює додаткові труднощі для підприємців і державних органів, які зобов'язані пристосовуватися до нових норм. По-друге, існування великої кількості податків і зборів, більшість з яких мають незначну частку в загальних податкових надходженнях, ускладнює процеси адміністрування. Крім того, це створює зайве навантаження на платників податків і органи контролю, не приносячи значної користі для бюджету. Третя проблема полягає в надмірній дискреційності податкової системи, яка сприяє розвитку тіньової економіки та офшоризації, створюючи можливості для ухилення від сплати податків. Четвертим важливим аспектом є часті випадки автоматичного блокування податкових накладних, що призводить до затримок у фінансових операціях і збільшує витрати бізнесу на вирішення таких питань [3].

Останньою значною проблемою є скасування податкових пільг для бізнесу, що відбулося в серпні 2023 року. Це рішення стало додатковим викликом для підприємців, особливо тих, хто створив свій бізнес під час дії цих пільг. Усі ці проблеми суттєво ускладнюють функціонування фіскальної системи, що вимагає комплексного та системного підходу до її модернізації, оптимізації та вдосконалення для забезпечення стабільного економічного розвитку країни.

Література:

1. Лаврук М. О. Шляхи подолання проблем бізнесу щодо блокування реєстрації податкових накладних. Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки: матер. X всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, 2023. С. 205-208.
2. Олійник О.О., Дорофєєва, Ю.В. Проблеми і перспективи розвитку оподаткування в Україні. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: Теоретичні, практичні та освітнянські аспекти*, 2020. с. 452-455.
3. Смирна К.В. Основні проблеми системи оподаткування України 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-132>
4. Трансформація економіки та права в умовах системних реформ України: Збір. Наук. праць за матер. всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 27 жовт. 2017 р.) Одеса: ОТЕІ КНТЕУ, 2017. 246 с.